

Paulus

30ste jaargang | nr. 3 | juli-augustus 2020

1926

Den Heere Wuyts
J. Puchentruut

M

L Van Borstraten, Pactor van
S. Paulus, biedt u zijne vriende-
lyke groeten, en herinnert u de
Rever. Berekening op Woensday
9 dener te 7 uren alsook de Pro-
cessie in het Engelsch Kamp,
vondag 13 dener. Horguis te
10 en Processie te 11 uren.

Antw. 6-6-26

HOLY GOD,

As we open our doors
and welcome in those who will come
may we recognise you amongst them.

As we make our churches safer to enter
and care for those who come
may we recognise you as our strong defence.

As we say our prayers
and light our candles
may we recognise you in the midst.

As we resume our life
and live our life
may we recognise you as our life
today, tomorrow and always.

Amen.

GOEDE GOD,

Als we onze deuren openen
en iedereen welkom heten
mogen we dan U onder hen herkennen.

Als we onze kerken veiliger maken en
zorgen voor degenen die komen
mogen we dan U erkennen als onze sterke verdediging.

Als we bidden
en kaarsen aansteken
mogen we dan U in ons midden herkennen.

Als we ons leven hervatten
mogen we U dan herkennen in ons leven
vandaag, morgen en altijd.

Amen

15 AUGUSTUS MARIA TENHEMELOPNEMING

De grootste viering van het jaar in de Sint-Pauluskerk is ongetwijfeld die van Maria Tenhemelopneming op 15 augustus, tevens Moederdag in het Antwerpse . De Sint-Pauluskerk op haar best, met traditiegetrouw het O Beata Mater van August De Boeck op het einde van de viering. Het zal dit jaar een beetje in mineur zijn of wat een voor het blote oog onzichtbaar coronabeestje kan aanrichten.

Ik kom uit een tijd dat Maria alom tegenwoordig was, in iedere straat was er wel een Mariabeeldje aan de gevel te vinden. Hoeveel weesgegroetjes hebben we niet gebeden. In het Don Bosco instituut te Hoboken vertelde een pater salesiaan bij het begin van een nieuw schooljaar: "Iedere leerling die naar hier komt is gestuurd door Ons-Lieve-Vrouwke." In de meimaand kaarsjes aan de Mariagrot, bedevaarten naar Lourdes en met water van de bron terugkomen... is dit allemaal verleden tijd?

In de ogen van velen jonge mensen roept Maria iets op van een zoetsappige en wereldvreemde vroomheid. Haar figuur wekt naast verwondering ook vervreemding. Haar maagdelijkheid heeft iets kwezelachtigs, haar onbevlektheid iets wereldvreemds, haar goddelijke moederschap iets fantastisch, haar lichamelijke tenhemelopneming iets van een verouderde kosmologie. Op deze manier lijkt Mariaverering een geloofsbeleving uit de voorbije tijd, ontsproten uit volksdevoties. Het concilie waarschuwde trouwens voor overdrijving en sentimentaliteit. Zij verwijst naar Jezus, via Maria aanbidden we God.

Anderzijds is Maria heel actueel een mede-arme en lotgenote voor verdrukten over gans de wereld. Met name in Latijns-Amerika heeft de Mariaverering een duidelijk emancipatorische kracht en daagt ze de kerk uit tot bevrijdend handelen. Feministen en bevrijdingstheologen herinneren eraan dat de zoon van God geboren is uit een jonge Palestijnse vrouw, die geen dak boven haar hoofd had. Ze doorprikken de geromantiseerde beeldvorming en roepen de kerk op tot solidariteit met de armen in hun strijd tegen onderdrukking. Maria is hierbij hun gezellin.

In het Marcusevangelie 3:21 lezen we *En een groep zat rondom Hem en zij zeiden tot*

Hem: Zie, uw moeder en uw broeders en uw zusters staan buiten en zoeken U. En Hij antwoordde: Wie zijn mijn moeder en broeders? En rondziende over degenen, die in een kring rondom Hem zaten, zei Hij: al wie de wil van God doet, die is mijn broeder en zuster en moeder.

Het gaat niet over één moeder, het gaat over u en mij die rond Jezus staan. Niet één vrouw, maar een gemeenschap die het evangelie levendig houdt, met liefde, aandacht voor elkaar en goedheid. Zo gaat Maria nooit verloren en mogen we in de stilte van de eeuwenoude Sint-Pauluskerk voor haar blijven bidden tot God.

15 augustus Moederdag

In 1913 schreef Frans Van Kuyck, een liberale schepen in Antwerpen, een pamflet 'De dag des moeders'. Daarin stelde hij voor om op 15 augustus, de feestdag van Maria, Moederdag te vieren. Maria was de patrones van de stad sinds 1124. Bovendien werd er op 15 augustus steevast een grote Mariaprocessie gehouden.

Door op de feestdag de moeders te vieren, hoopte Van Kuyck naar eigen zeggen de waardigheid van de familie in het algemeen en de rol van de moeder in het gezin in het bijzonder, te herstellen. Hij was namelijk van mening dat de modernisering in het begin van de 20ste eeuw de sociale orde had verstoord. Van Kuyck verspreidde het pamflet via de Antwerpse pers en mobiliseerde de scholen. Hij maakte zelfs gebruik van een heus propagandacomité om vaders en kinderen te overtuigen hun vrouw en moeder op 15 augustus te overladen met cadeautjes.

Pas in 1914 besliste de Amerikaanse president Woodrow Wilson dat elke tweede zondag in mei voortaan een nationale feestdag zou zijn: Mother's Day. Zoals wel meer gebeurt, begonnen veel andere landen, waaronder België, de Amerikaanse gewoonte na verloop van tijd over te nemen. De Antwerpenaren blijven hun moeders echter koppig eren op 15 augustus.

Maria

Mijn zoon is mijn zoon niet alleen,
mijn huis is een huis zonder wanden,
mijn vrucht ligt in alle handen
en mijn vreugd is voor iedereen.

Mijn zoon is mijn zoon voor altijd,
voor de duur van zijn kinderjaren
kan ik hem verwarmen, bewaren,
maar hij kiest zijn uur en zijn tijd.

Mijn zoon is mijn zoon voor de pijn
voor de honger van alle geslachten
voor de wind van de winternachten
en voor allen die eenzaam zijn.

Mijn zoon is mijn zoon voor het kruis
voor het teken van zegen en schande
voor al de eeuwen ophanden
voor de deur van het vaderhuis.

Dit zegt Maria over haar zoon in de poezie van Anton van Wilderode.

Walter Geluyckens

DE OUDE EN DE NIEUWE GARDE

Normaal had ze op 21 april moeten plaatsvinden, maar het is 12 juni geworden. Een of ander virus heeft 'de stembusgang' wat vertraagd (of soms zelfs wat versneld, maar dat kan je dan weer lezen in een ander artikel in deze PaulLus). En met 'de stembusgang' bedoelen we misschien wel één van de belangrijkste veranderingen van dit jaar (de komst van de dominicanen niet mee gerekend): de

verkiezing van de grote helft van de kerkraad!

In onze PaulLus van april kon u al lezen dat we afscheid gingen nemen van de oude garde: Walter Vrinssen, voorzitter, Jean-Marie Wielemans, penningmeester en Walter Steenwegen, raadslid. Maar door Covid-19 mochten/moesten ze er nog een kleine twee maanden aan breien. Het werd zo een try-out voor hun 'leven na de kerkraad':

rust, veel tijd én weinig last. Met een glaasje en een stuk taart gaven ze dan ook graag de fakkel/sleutel door aan de nieuwe garde: Paul Bistiaux, voorzitter, Patrick Caris alias Reynders, penningmeester en Marc Van Peel, raadslid.

DE DRIE NIEUWE HEREN WILLEN ZICH GRAAG AAN U VOORSTELLEN:

PAUL BISTIAUX

Paul Bistiaux, 68 jaar, getrouwd met Lutgart, 3 kinderen en 8 kleinkinderen.

Oud-leerling van het Xaveriuscollege van de paters Jezuïeten in Borgerhout - Jurist van opleiding (Licentiaat Rechten KU Leuven) - Sedert 1974 tot op heden advocaat aan de Balie van Antwerpen - Plaatsvervangend Vrederechter van Deurne (1982-2018) - Secretaris van Royal Antwerp F.C. (1992-2015) - Lid van het Sportcomité K.B.V.B. (2010-2012) - Bestuurder van de vzw Ignatiaanse Scholen Antwerpen - Lid van de Venerabel Kapel Sint-Paulus sedert 2011 - Voorzitter van de vzw Muziekkapel Sint-Paulus sedert 2016.

Favoriete bezigheden: kleinkinderen, lezen, boksen en schrijven.

Hoewel ik in Deurne geboren en getogen ben, ken ik de Sint-Pauluskerk van in mijn prilste jeugd. Mijn familie, mijn ouders en in het bijzonder mijn moeder zaliger waren trouwe bezoekers van de orkestmissen op de hoogdagen. Ik herinner mij dan ook zeer goed hoe ik als knaap van zes of zeven jaar al onder de indruk was van deze gewijde ruimte. Hoewel dus geen parochiaan in de strikte zin van het woord heb ik Sint-Paulus gans mijn leven als 'mijn' kerk beschouwd. Ik was dan ook zeer gelukkig dat ik op voorspraak van mijn goede vriend Peter De Vos negen jaar geleden mocht toetreden tot de Venerabelkapel. Ik heb mij vanaf dag één thuis gevoeld in deze bijzondere broederschap. Dat ik nu mag deel uitmaken van de kerkraad Sint-Paulus is een eer die ik zestig jaar geleden niet kon bevroeden. Er wacht de nieuwe raad geen gemakkelijke taak. De toekomst van de kerk in Vlaanderen was al onzeker, maar de Coronacrisis en de nieuwe samenlevingsvorm die er uit voortvloeit zal de situatie nog meer bemoeilijken.

Ons devies moet zijn 'de goede strijd te strijden'.

(Sint Paulus, 2 Tim. 4,6).

PATRICK CARIS ALIAS REYNDERS

St Pauls and I

Kerstmis 1976. Het is elf uur en, samen met een vriend en vele anderen, schuif ik in de pandgang aan voor wat mijn eerste

middernacht viering in Sint Paulus zou worden. Het was ijskoud en vochtig, en in de kerk was dat niet anders, ondanks de hulp van de gasbranders. Het werd voor mij, die een getrouwe Pius X parochiaan was een overweldigende ervaring: de viering, het barokke kader, de muziek en de opeengepakte massa gelovigen, die nota bene een kaart moesten aanschaffen om te kunnen deelnemen aan de middernachtmis. Mijn vriend, George Dodson, had kaarten; zijn vader was Kapelheer van de Venerabel Kapel, en via de fotogravure De Schutter, verzorgde hij samen met Wies Janssens verschillende prachtige uitgaven over Sint Paulus en haar patrimonium - tot op vandaag zijn dat nog referentiewerken. Ook de schitterende « boekjes » tijdens de vieringen waren gedurende vele jaren van zijn hand.

Na de studies en mijn eerste werkervaringen, bouwde ik mijn loopbaan uit binnen de Generale Bank, verschillende fusies en acquisities later BNP Paribas Fortis. In de zetel aan de Meir had ik professioneel vele contacten met Jean Caeymaex, Peter De Vos en Marcel Le Moine. Op een zekere dag reden Peter en ik samen naar één van de kantoren in het Waasland en in de wagen hadden we een gesprek over de parabel van de verloren zoon en de betekenis van de ring die de vader de verloren zoon aan de vinger aanschoof. Hoe het verder verliep is me onbekend, maar op 1 juni 1997, Sacramentsdag, werd ik ingeleid als lid van de Venerabel Kapel, met als peter Jean Caeymaex. Op diezelfde dag werd overigens ook Frank Arts ingeleid.

Zonder dat hij er echt bewust van was, werd Jean op een of andere manier mijn voorbeeld - in stilte uw plicht doen en je concentreren op het essentiële binnen de Kapel: "het belijden en verheerlijken van de Goddelijke Aanwezigheid in het Heilig Sacrament des Altaars" (artikel 1 uit het reglement). Een barokke Antwerpse spraakwaterval, Wies Janssens, zorgde voor het tegengewicht en vertelde honderd uit over de symbolen in de kerk, de geweldige intriges en ik leerde dat "de Roei" steeds op voldoende afstand van de "Blauw" de kerk moesten binnen treden! Onder de kundige leiding van de toenmalige Voorzitter, Marcel Le Moine, mocht ik einde 1999 meewerken aan de viering "500 jaar Venerabel Kapel", er waren drie onderdelen een concert, een academische zitting in aanwezigheid van Hare Majesteit Koningin Fabiola, en een Pontificale H.Mis opgedragen door Mgr. J. Lescauwaet. Samen met Frank Arts en Marc Provo stonden we in voor de organisatie van het concert, het waren spannende maar onvergetelijk momenten

(een ervaring die ook tijdens de recente concerten van de Venerabel Kapel van pas kwam). Het was maar één van de momenten waar ik de kracht ervaarde van de Sint Paulus gemeenschap. Door de jaren heen groeide trouwens mijn inzicht wat deze gemeenschap in beweging zet: uiteraard gaat de eerste aandacht naar het verzorgen van de misvieringen, en liefst nog omkaderd door gebruiken uit het verre verleden ... dat waarschijnlijk stopt bij "Den Dockx". Maar naast het essentiële van de misvieringen, gebeurt het onmogelijke om het barok juweel te laten schitteren! Ondertussen werd ik penningmeester van de Kapel.

Jan Huybrechts, toenmalig penningmeester van de Kerkfabriek werd een dagje ouder en Jos Van den Eede, Voorzitter, zocht een opvolger. Ik aanvaardde de functie maar wist niet echt waar ik aan begon, maar vanuit dezelfde beweging om bij te dragen aan de goede werking van Sint Paulus, waagde ik het wel. Het was even wennen, want hoewel ik me wel enigszins thuisvoel in het boekhouden, waren (en zijn) de boekhoudregels die de kerkfabriek dient toe te passen totaal verschillend van de gebruikelijke boekhoudregels. In 2006 kwam er evenwel een einde aan mijn penningmeesterschap, voor de Bank vertrok ik naar Hong Kong, waardoor ik wettelijk geen penningmeester meer kon zijn, je moet immers binnen de stad waar de kerk gevestigd is wonen, en Hong Kong lag toch wat buiten de perimeter - zelfs voor een antwerpenaar. Jean-Marie Wielemans nam mijn taak over. Na Hong Kong kwam, met een korte tussenpauze, London, maar ik bleef evenwel betrokken bij de Venerabel Kapel, waar ik in 2010 voor een tweede maal penningmeester van de Venerabel Kapel werd. Op 1 juli 2016 keerde ik terug uit Londen en kon vanaf dan meer aanwezig zijn in Sint Paulus. Walter Vrinssen was evenwel niet vergeten dat ik beloofd had om bij het einde van mijn professionele loopbaan opnieuw ter beschikking te staan van de kerkfabriek. Binnen enkele maanden is het zover, en belofte maakt schuld, dus neem ik graag deze rol weer op.

Des te meer daar ik meen dat de Venerabel Kapel en de kerkfabriek erg complementair zijn. De Kapel stelt de verering van het Heilig Sacrament centraal, wat in essentie het hoogtepunt is van elke misviering, en de kerkfabriek moet: "zorgen voor de materiele voorwaarden die de uitoefening van de eredienst en het behoud van de waardigheid ervan mogelijk maken". Als penningmeester wil ik op evenwichtige wijze aandacht hebben voor de huidige noden, zonder evenwel verantwoordelijkheid van de kerkfabriek op de lange termijn in het gedrang te brengen.

MARC VAN PEEL

Als achttienjarige zag ik vanuit het ouderlijk appartement op linkeroever de vlammen slaan uit het dak van een Antwerpse kerk. "Heel erg," zei mijn vader, "dat is Sint Paulus, één van de mooiste kerken van Antwerpen". Later leerde ik dat mijn vader zich vergist had. Het was natuurlijk niet "een van de..." maar "de" mooiste kerk.

Wij waren parochianen van de neogotische Sint Anna kerk op linkeroever. Ik zag ze afbreken en nadien de huidige blauwe Sint Anna ten Drieënkerk bouwen. Die is ondertussen geklasseerd (het zet je aan tot zelfreflectie over de vergankelijkheid wanneer nieuwbouw uit je jeugd al de monumentenstatus bereikt heeft).

Mijn professioneel leven later speelde zich vooral af in Brussel en we bleven op linkeroever wonen dus Sint Paulus leerde ik amper kennen. Dat veranderde toen ik als parlementslid en later schepen uitgenodigd werd door de broederschap van Sint Elooï op de jaarlijkse orkestmis ter ere van hun patroonheilige. Zo maakte ik kennis met kerkmuziek die gebruikt werd waar ze voor geschreven was. Bovendien waren de erg verzorgde liturgie en de welbespraakte en bezielende voorgangers extra troeven. Dus kwamen we er meer en meer.

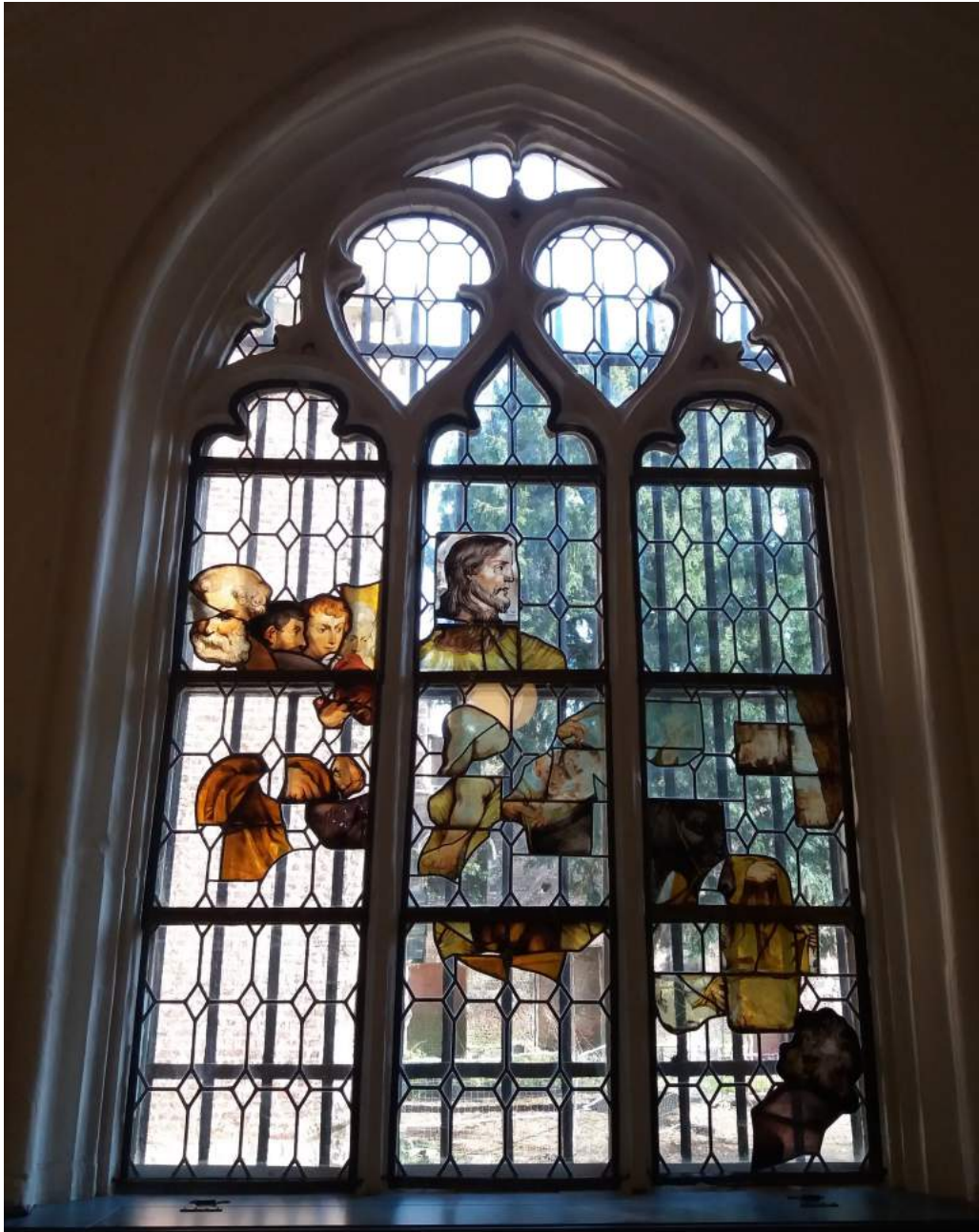
Geleidelijk aan leerde ik er mensen kennen die hun grote inzet ten dienste stellen van deze Antwerpse parel. Soms ging ik er naartoe met enkele van de vele buitenlandse bezoekers aan onze haven en genoot er van hun bewondering. Een van de laatste keren was het een Indiër wiens eerste zin bij het zien van het zonovergoten interieur luidde: "This is a Miracle!". Hij had mij in India, als Hindu, enthousiast verteld, over Ganesh, de olifantgodheid. Ik bracht hem naar mijn diepste spirituele beleving. We verstonden en respecteerden elkaar.

Toen ik gevraagd werd om mij kandidaat te stellen als lid van de kerkraad, dacht ik, "wel, dit is een opportuniteit om iets terug te doen voor al het zinnige en mooie dat ik hier beleefd heb."

We moeten dit monument koesteren, het is voor mij wat ik ervaar als mijn beeld van het Goede, het Ware, en het Schone. Het besef even een schakeltje te mogen zijn in de eeuwenlange ketting van duizenden mensen die hier werkten, zongen, en baden doet deugd.

ONZE HAL SCHITTERT WEER

Caroline vertelt elders in deze Paullus hoe de cieven, de glazen rondellen, in twee voormalige kloostergangen hersteld werden. Dezelfde ambachtelijke glazeniers hebben het vensterglas boven de pompbak in de hal gereinigd. Het resultaat is magisch, zeker als in de ochtend de deur naar de Lourdestuin openstaat en het diffuse licht in de hal zich mengt met het zonlicht, dat indirect door de gekleurde fragmenten van het venster naar binnen valt.

Die fragmenten zijn de stukjes die overblijven van het 17de-eeuwse glasraam dat Jean de Labaer maakte voor het oostelijke venster van de zuidelijke dwarsbeuk van de Sint-Pauluskerk. Het glasraam toonde de intocht van Christus in Jeruzalem, die we elk jaar met Palmzondag

vieren. In het archief hebben we nog een foto van rond 1900, die het glasraam op de originele plek toont. Het is altijd moeilijk om een foto te maken op die plek, omdat het zonlicht op die zuidkant schijnt, maar de fotograaf is er toch in geslaagd om een mooi beeld op te roepen van hoe het toen was.

Er waren toen ook al heel wat originele fragmenten vervangen door gewoon glas, maar je kan toch nog duidelijk het lichaam van Christus zien, die op een ezel Jeruzalem binnenrijdt. Helemaal rechts zie je de aanzet tot een reuzenpalmboom, die tot hoog in het glasraam groeide. Van die boom sneden de mensen palmtakken om Jezus te verwelkomen. De man met de baard links is waarschijnlijk Petrus. Hij kijkt naar de grond rechts van hem, misschien naar de mantels die daar uit respect werden uitgespreid? Zo een glasraam uit de baroktijd werkt net als een schilderij van toen: het toont letterlijk wat er gebeurde op dat bepaalde moment in de Bijbel, net alsof er een foto gemaakt wordt.

Armand Storck

DE CIEVEN OF 'BOERENBEDROG' OP ZIJN MOOIST

Het is niet allemaal kommer en kwel in Coronatijd. De tijd en de ruimte die de maatregelen met zich meebrengen laten ons toe om enkele werkzaamheden wat sneller dan gepland op te starten én zelfs af te werken. Zo ook de herstellingswerken aan de cieven.

'Cieven', inderdaad geen alledaagse term.

'Flessenbodems' doet u misschien al sneller aan iets

denken. Stel u de bodem van een oude glazen fles

voor en u bent er. Het zijn ronde glaasjes van zo'n 8 cm in diameter met een

'teuteke' in het midden dat ontstaat bij het blazen van de glaasjes. De glasramen in de

pandgang en de kruiswegkapel zijn volledig opgebouwd uit deze cieven. Zo'n glasramen

zijn erg uitzonderlijk en voor zover we

weten in geen andere Antwerpse kerk terug

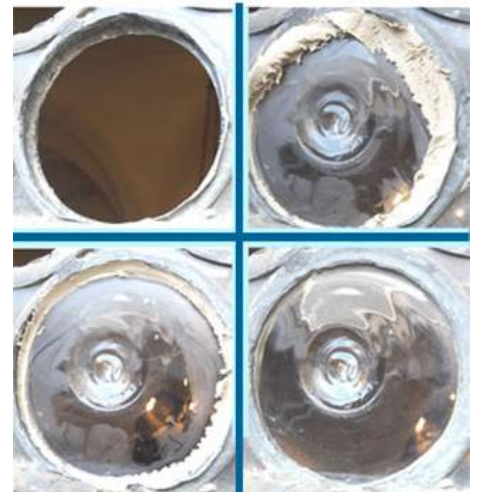
te vinden.

Doorheen de jaren zijn echter heel wat van die glaasjes stuk of verloren gegaan. Afhankelijk van de windrichting kon het er zelfs eens binnen regenen. En af en toe vloog er ook een musje binnen. Onze voorgangers hadden er niets beters op gevonden dan met een kleine plastic fles zo'n gat te dichten. Maar wij weten ondertussen beter. We klopten aan bij een specialist die nog met dergelijke zeldzame cieven werkt: Marc Blom, ambachtsman en glazenier.

Samen met enkele collega's, ieder op zijn

eigen stelling, kwam hij in de maanden april en mei de kapotte en ontbrekende glaasjes vervangen. Dit gebeurde telkens volgens een vast schema: het lood openzetten, de oude stopverf (die bikkelhard is geworden!) verwijderen, het nieuwe bijgesneden glaasje erin, nieuwe lijnoliestopverf errond en de loodvleugel dichtzetten.

De panelen waarin de cieven zitten, zijn redelijk stevig gebleven, mede dankzij de opstelling van de cieven: ieder glaasje wordt omringd door zes glaasjes en heeft zo dus zes soldeerpunten. Dit is toch het geval voor glasramen de pandgang. In de kruiswegkapel daarentegen staan de glaasjes horizontaal en verticaal opgesteld in het paneel. De glaasjes

hebben hierdoor maar vier soldeerpunten en buigen de panelen sterker door.
En het grappige aan heel deze zaak is: dit verschil in opstelling was nog nooit iemand opgevallen. Dank U, Marc Blom!

Caroline De Wever

BART RODYNS, EEN VERLIEFD MAN

Heel precies op 2 februari 2002 (2/2/2) werd Bart Rodyns verliefd op twee dames. Een jonge, Martine, waar hij nu mee getrouwd is en een oude, het orgel van de Sint-Pauluskerk in Antwerpen. Martine en Bart verzorgden mee de muziek tijdens die Lichtmisviering van 2002 in onze kerk. Wat later, niet zo ver buiten de kerkmuren, wisselden ze een eerste kus uit, nog bedwemd door het wondermooie "Schlummert ein" van J.S. Bach. De Sint-Pauluskerk, generator van liefde, sinds 1276.

Tijdens de interludia ervoer ik zowaar een tedere knipoog en een lieve glimlach naar de ziel. (Nieuwsblad, Antwerpen)

Een goede 18 jaar later praten we met Bart, kort na zijn benoeming tot titularis-organist van deze kerk. Hij heeft een indrukwekkende opleiding en carrière als organist, klavecïnist en harmoniumspeler achter de rug en het is nog altijd een jonge man, dat belooft. De basisopleiding kwam er nadat Bart(je), 5 jaar, kennis maakte met het "Bambi-orgel" dat bij een tante stond. Na een paar dagen oefenen kende hij het boekje met de voorbeelddeuntjes uit zijn hoofd en begon Bart te improviseren. Hij is daar nooit mee opgehouden.

A l'harmonium, l'organiste Bart Rodyns offre une présence souple et donne de la brillance à chacun de ses passages. (Olyrix, Théâtre des Champs Elysées, Paris)

Op 13 jaar, na 2 jaar orgelklas, werd hij organist van de H. Kruiskerk in Lier. De deken van die stad had Bart de kans geboden om te komen oefenen op het orgel in de kerk, op voorwaarde dat hij de zondagmissen zou begeleiden. De deken vertelt nog altijd dat hij geen rustig moment meer had om te werken in zijn kantoor aan de kerk, wanneer Bart aan het oefenen was. Aansluitend volgde de ernstige studie, die uitmondde in een mastergraad "Muziek", behaald in Maastricht, met grootste onderscheiding.

Bart Rodyns did crucial and subtle work in ensemble capacities and as a poised soloist in several delights. (American Tour, Early Music, Pittsburgh)

Aansluitend won Bart verschillende wedstrijden in binnen –en buitenland: Birmingham, Leiden, Brussel, Halle (Brabant), Kortrijk... de lijst is lang. Hij maakte opnames voor een behoorlijk aantal Europese radiozenders en werd genomineerd voor Klara's muziekprijzen in 2010. Een 'gouden label' volgde in 2014. Zijn concertcarrière bracht hem in

de meeste landen van Europa en de VS. In 2017 ontving hij de cultuurprijs van de stad Lier, vanwege bijzondere cultuurverdiensten. Toen begon het reizen pas echt. Met het Euterpe Baroque Consort, waarvan hij artistiek leider en klavierspeler is en met Oltremontano, onder leiding van Wim Becu.

Het hoogtepunt van de ganse Radio Klaradag was wat mij betreft op kwalitatief vlak het barokensemble Euterpe. Bart Rodyns wist een grote vakbekwaamheid te koppelen aan een duidelijk bewust gekozen fragiliteit (Knack, Bozar)

Als Bart praat over 'The Party' dan voel je zijn immense interesse voor alle mooie, alle interessante vormen van muziek. The Party was rond 1860 een internationaal gezelschap muzikanten, dat vooral in Engeland op tournee ging. In 2013 herleefde The Party in de originele bezetting, met o.a. Bart op windharmonium. Het concept dat al in 1860 werd

toegepast was eenvoudig en spreekt in de 21ste eeuw nog altijd aan. The Party brengt en bracht tijdens een optreden muziek vanaf de baroktijd tot vandaag. De originele Party deinsde er niet voor terug om de Mattheüs Passie te brengen, met een lokaal koor. Zo waren ze verzekerd van publiek dat alvast naar het plaatselijke koor kwam luisteren.

Et on n'oubliera pas la juste virtuosité du soutien instrumental, dominé par le clavecin de Bart Rodyns, autre nom incontournable du programme (Review, Aix-en-Provence)

Bart is professor orgel en harmonium aan de Fontys Academy of Music in Tilburg. Zijn capaciteiten als leerkracht kwamen van pas tijdens het gesprek, om in mensentaal de vaak technische termen van zijn vak te vertalen. Dat was handig tijdens het verhaal van de jongere zus van de oudere dame. Bent u nog mee? De titel van deze tekst is niet achteloos gekozen: Bart is een man die al eens graag een orgelpijpenkrul op een ander beroert. Voordat hij titularis-organist werd van ons oude, respectabele Van Haegenorgel, bespeelde hij meer dan 20 jaar liefdevol haar jongere zus in Broechem: het Forceville orgel van rond 1720, ongeveer 65 jaar jonger dan het onze. Dat Forceville orgel heeft ongeveer 100 jaar op het doksaal van de Sint-Pauluskerk gestaan, die afscheiding tussen hoogkoor en kerkschip, tussen paters en andere gelovigen. Dat orgel heet niet voor niets 'het zilveren orgel'. Bart vertelt dat de 'briljante' klank geleverd wordt door de prestanten, dat zijn de orgelpijpen vooraan, die je kunt zien, ook wel 'montres' genoemd. Pieter De Vos is ondertussen benoemd tot nieuwe titularis-organist in Broechem.

Although its grand conclusion, featuring Bart Rodyns 's gusty organ-playing, sets the seal on some splendid music-making (Review Gramophone, UK)

Het grote, historische Van Haegen orgel in de Sint-Pauluskerk is uitgebreid bij elke restauratie en niet telkens teruggebracht naar de oorspronkelijke staat. Bart vindt dat positief, omdat het instrument veel aan klank en mogelijkheden zou verliezen, indien dat wel zou gebeurd zijn. Het was dezelfde Forceville die de grootste aanpassingen aan het grote orgel heeft gedaan.

Martine en Bart zijn liefdevolle en fiere ouders van Amber, Gitte en Kobe. De jonge dames spelen goed viool en volgen nog verder les bij Eric Sluys. Kobe kwam toevallig in contact met een cornet (een iets kortere trompet) en bespeelt het instrument enthousiast. Martine, violiste, hebben we al mogen beluisteren in de Sint-Pauluskerk. Ze is ook lerares viool, voor een 60-tal leerlingen, in haar muziekschool ten huize Rodyns. Bart, gediplomeerd toetsenman, wordt dus omringd door 3 tot 63 violisten en een blazer. Mannen van zijn leeftijd kopen in dat geval ter compensatie al eens een Harley Davidson, maken een wereldreis of zoeken elders troost. Bart heeft het anders aangelegd en is de trotse bezitter van 24 (!) historische klavierinstrumenten, zodat aan de echtelijke woning gerust de eretitel 'mini Vleeshuis' mag toegekend worden.

De stenen pelgrims in de Calvarietuin spitsten de oren, de wapenschilden van Jeruzalem in de kerk schitterden, jullie kunnen een stenen beeld (Bentheimer zandsteen, eerste kwart 18de eeuw) kippenvel doen krijgen. (Facebook, Muziek in Sint-Paulus)

Op 27 maart 2020, wanneer we ons in het heetst van de strijd tegen Covid-19 bevonden, lanceerden Wilfried Van den Brande en Bart Rodyns de cyclus 'liederen van schoonheid, troost en hoop' in de Sint-Pauluskerk. Elke dag werd een lied uitgezonden op Facebook en YouTube, opgenomen door Stoffel de Laat, tijdens die lange 3 maanden die we nooit zullen vergeten. Elk nadeel biedt ook een voordeel: Bart kon zich vertrouwd maken met het grillige oude orgel en heeft een innige familiariteit met haar opgebouwd. Dat zal nodig zijn, want er bieden zich in de toekomst grootse initiatieven aan, waarbij instrument en organist een sleutelrol zullen spelen.

De Sint-Paulusgemeenschap verwelkomt haar nieuwe titularis-organist van harte en wenst hem alle succes toe.

Armand Storck

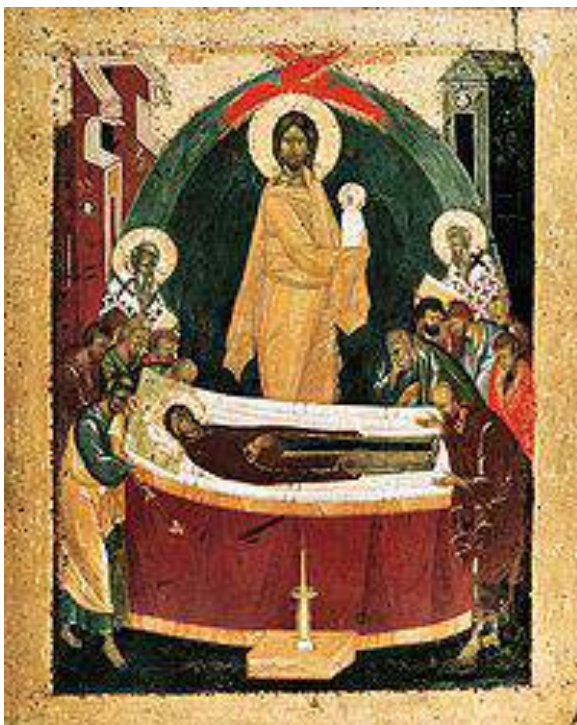
MET MARIA TUSSEN HEMEL EN AARDE

Maria neemt al anderhalf millennium een prominente plaats in in de katholieke en orthodoxe kerk. Zonder discussie is zij voor christenen de belangrijkste vrouw uit de Bijbel. Dat was echter niet altijd zo. Net als die van andere vrouwen in het Oude en Nieuwe Testament, speelt ze een bescheiden rol.

Over Maria's overlijden, laat staan haar Tenhemelopneming, lezen we niets in de evangeliën. Ook de Handelingen maken er geen melding van. Alle verhalen over het overlijden en de opname in de hemel zijn ontstaan in de christelijke traditie na haar dood die zich situeert tussen 36 en 50. Volgens een oude oosterse overlevering zou ze gestorven zijn in Jeruzalem, volgens een veel jongere en sterk betwiste theorie in Efese.

De in de 4de eeuw ontstane verhalen situeren de dood van Maria op de berg Sion, nabij Jeruzalem in het Kidrondal, aan de voet van de Olijfberg. Ze zou daar ook begraven zijn door de apostelen. In de 6de eeuw liet de Byzantijnse keizer Mauritius er een ronde kerk bouwen. Het gebouw werd meerdere keren verwoest, eerst door de Perzen, dan door de Turken, maar telkens heropgebouwd. De huidige grafkerk dateert uit de periode van de kruisvaarders.

Pas veel later, vanaf de 9de eeuw wordt Efese aangewezen als de plek waar ze is gestorven. Een theorie die gebaseerd is op de laatste momenten voor de kruisdood van Jezus die toen de zorg over zijn

Theofanes (1340-1410)

moeder aan Johannes zou hebben toevertrouwd. Johannes bracht zijn laatste levensjaren door in Efese en zou daar gezorgd hebben voor Maria. Kerkhistorici hechten weinig geloof aan deze theorie en houden het bij Jeruzalem als laatste rustplaats voor Maria.

Na het concilie van Efese (431), waar ze de titel 'Moeder Gods' kreeg, neemt de Maria-verering een hoge vlucht. Maar tot het begin van de zesde eeuw is er in de traditie geen sprake van een uitzonderlijk overlijden van Maria. Pas dan krijgt Maria, een bovenmenselijke status. 'Het kon toch niet dat de

moeder van Jezus zomaar gestorven zou zijn, er moest toch iets bijzonders met haar gebeurd zijn na haar dood', was allicht de achterliggende redenering.

Keizer Mauritius, dezelfde als die van de grafkerk, voert in 582 de Tenhemelopneming als feestdag in en rond 600 werd de overgang van Maria van het aardse leven naar het hemelse voor het eerst gevierd op 15 augustus. Pas in de loop van de 7de eeuw waait dit gebruik over naar het westen, waar paus Sergius de Tenhemelopneming opnam in de liturgische kalender, samen met andere Maria-feesten als Lichtmis (2/2), Maria-geboorte (8/9 en Maria-boodschap (25/").

Het geloof in Maria's Tenhemelopneming is dus een universeel christelijk feest, dat zowel in de westerse (katholieke) als in de oosterse (orthodoxe) kerk wordt gevierd op 15 augustus. In de oosterse kerk wordt die feestdag voorafgegaan door een vastenperiode van 14 dagen. In oosterse deelkerken zoals die van Rusland, Oekraïne, Servië, Polen, Egypte, Syrië en Georgië valt de viering op 28 augustus omdat ze daar de Juliaanse kalender volgen.

Maar in het oosten spreekt men vanaf de eerste eeuwen van 'Koimesis Theotokou of 'Dormitio Mariae', het ontslapen van de Moeder Gods Maria. De oosterse kerk legt dus minder de nadruk op het lichamelijk ten hemel opgenomen zijn van Maria. Ze geloven er wel in, het is zelfs godslasterlijk het te ontkennen, maar helemaal in de lijn van de meer mystieke traditie van de orthodoxe kerk maken ze er geen dogma van. Iets wat paus Pius XII in 1950 wel deed.

De Tenhemelopneming evolueerde tot een razend populair thema in de christelijke iconografie. Vooral in de schilderkunst. In de Byzantijnse, orthodoxe en pre-renaissance werken wordt de overleden moeder Gods voorgesteld, liggend op een bed, omringd door de apostelen, met op de achtergrond Christus. Hij houdt een in doeken gewikkeld kindje vast, de personificatie van de ziel van zijn moeder die hij meeneemt naar de hemel (Russisch icoon).

Rubens, kathedraal Antwerpen, 1626

Vanaf de renaissance verdwijnt die Christus en wordt Maria lijfelijk – en liefelijk - door engelen meegevoerd (Rubens). Of concentreert de kunstenaar zich volledig op het overlijden en het verdriet van de apostelen (Caravaggio).

De adoratie voor Maria manifesteert zich nog op vele manieren: beelden op straathoeken en in kapelletjes en een eindeloze lijst van bedevaartsoorden. Tot in de jaren '40 was het gebruikelijk de oudste dochter Maria te noemen. De naam zou zijn oorsprong vinden in Egypte. In het Hebreeuws luidt hij Mirjam, in het Arabisch en Aramees - de taal van Jezus - Marjam.

Antwerpen heeft aan de 15de augustus het feest van moeder, 'Moederkesdag' gekoppeld. De rest van het land zet moeder op de tweede zondag van mei in de bloemen. In onze stad doen ze dat dus twee keer. Overigens is Antwerpen niet de enige plek waar de Tenhemelopneming van Maria en moederdag op 15 augustus vallen. Ook in... Costa Rica is dat het geval.

Guido Meeussen

Caravaggio, Louvre, 1605-1606

HET MARIABEELD TEGEN DE KERKGEVEL VAN DE SINT-PAULUSKERK.

In de 19de eeuw werd door de vroegere kloosterbezittingen van de dominicanen de Sint-Paulusstraat getrokken. Hun uitgebreide terrein, met onder meer een grote moestuin werd verkaveld. Er bestond een toegang naar die tuin via de zogenaamde 'Potagiepoort' aan de Sint-Paulusplaats 15 (poort is afgesloten). Tegen de gevel van een van de gebouwen daar hing een kleine Madonna op een gevelveld; de Madonna van de Potagiepoort.

Omstreeks 1936 kwam er een nieuw beeld, een Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen. Het werd geplaatst door de scoutsgroep van Sint-Paulus die op die plek hun lokaal bezat. In 1981 brachten de vroegere scouts hier een hardstenen gedenkplaat aan 'MARIABEELD / 19.01.81 / 45 JAAR OUD-SCOUTS'. Tien jaar later bleef enkele deze tekstuele herinnering achter en verhuisde de Onze-Lieve-Vrouw naar een depot, dit omwille van de herbestemming van de gebouwen en gronden. Eind 2002 vond het Mariabeeld haar nieuwe plek tegen de kerkgevel aan de tuinkant en werd toen volledig opgeknapt door Ward Buys zaliger, een 'oud-scout van de 10de Sint-Paulus' en kapelheer van de Rozenkransbroederschap.

Maria, met nimbus, is gekleed in een sierlijk gedrapeerde mantel en draagt een hoofddoek. Ze is in gebed (neergeslagen blik en handen voor zich samengevouwen) en staat op de maansikkel. Die rust bovenop een bolrond voetstuk waaromheen de slang, met appel in de muil, sluipt.

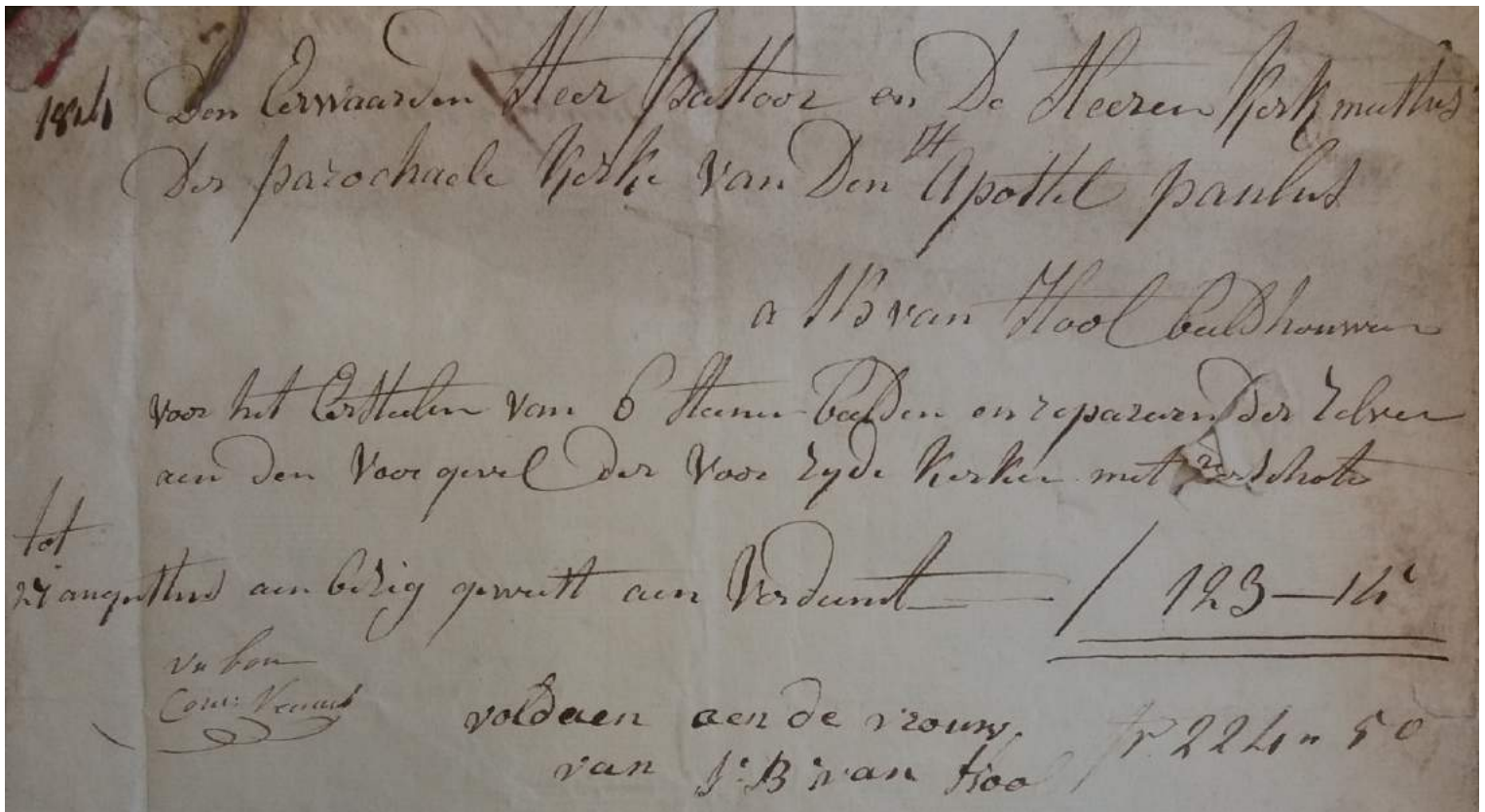
Met dank aan Alain Cols v.z.w. Voor Kruis en beeld

HERSTELD EN GEREPAREERD!

We zijn wel wat gewend op het archief, dus ik schrok niet echt van de tautologie in de titel. Of is het een pleonasme? Zijn 'herstellen' en 'repareren' geen synoniemen? Een dag op het archief, voor alle duidelijkheid: voor en hopelijk ook na de coronacrisis, verloopt volgens een welbepaald stramien. Mia verzamelt papiersnippers in zuurvrije mappen en stopt die in zuurvrije dozen. Een tijdje later open ik die dozen en mappen en fotografeer de snippers. U vergist zich als u denkt dat het een bezigheidstherapie voor oudjes betreft.

Vandaag wil ik u vertellen over de snipper van 27 augustus 1814. Hij ziet er vrij proper uit. Mia zegt dat ik binnen een jaar of tien (ze bedoelt rond 1825) de snippers ga tegenkomen die geschreven zijn door de kolenhandelaar, die toen ook thesaurier van de kerkraad was. Wanneer ze 's avonds klaar was met inpakken van die snippers en naar huis wou mocht Mia niet meer op tram 7. I say no more.

1814 Den Erwaarden Heer Pastoor en De Heeren Kerkmeesters
Der parochiale Kerke van Den Apostel Paulus
a J.B. van Hool beeldhouwer
voor het Costen van 6 Steen-Beelden en repareren der Zilveren
aan den Voorzettel der Voorzede Kerken met 224 Schote
tot
27 augustus aan bedijg gewest aan Verdunt / 224,50
van hem
Com: Kerkraad
soldaen aan de vrouw
van J.B. van Hool 224,50

Op de snipper, in het echt: een ontvangstbewijs, bevestigt de vrouw van beeldhouwer J.B. Van Hool dat ze 224,50 francs heeft ontvangen van de heer pastoor en heren kerkmeesters van de parochiale kerk van de H. Apostel Paulus. Jean-Baptiste Van Hool was geen amateur. In de Carolus Borromeuskerk vinden we 4 beelden van zijn hand en van 1821 tot zijn dood in 1837 was hij professor beeldhouwkunde aan de

Academie te Antwerpen. In de zomer van 1814 herstelde en repareerde hij dus 6 beelden aan de voorgevel van de Sint-Pauluskerk. De aandachtige lezer zal opmerken dat er aan de voorgevel van onze kerk nochtans geen beeld te bespeuren valt.

In 1814 waren herstellen en repareren twee verschillende begrippen. Herstellen was: weer op zijn plaats zetten. Repareren was: herstellen. Ik voel dat ik u in verwarring breng. Voor alle duidelijkheid: Jean-Baptiste Van Hool zette de 6 beelden aan de voorgevel van de Sint-Pauluskerk terug op hun plaats en herstelde ze. Op donderdag 5 mei 1814, een kleine 4 maanden voor het einde van de werken, hadden de Franse troepen Antwerpen verlaten. Een ooggetuigenverslag van die dag beschrijft het als volgt:

[donderdag 5 mei 1814] — "Savonds was die gandsche stad verligt, pektonnen gebrand, vuerwerken afgestoken, jae de vreugden duerden den ganschen nagt. De gebuertens van de facons pleijn, osse merkt, kleijn merkt, hadden seffens de beelden vande H. Moeder Godts, patroonersse deser stad, opde pompen aldaer geplaetst, hetwelk de vreugde besonderlijk opdie plaetsen grootelijks vermeerderde; het L. V. beeld boven S. Nicolaas Capel inde korte nieuwstraet was insgelijks boven de deur derzelve herplaetst; men hoopt datdese beginsels door meer andere gebuertens zal gevolgt worden, en dat men dus de teekens vanonze H. Religie door de franschen verwijdert en vernietigt zal zien herstellen."

(...).

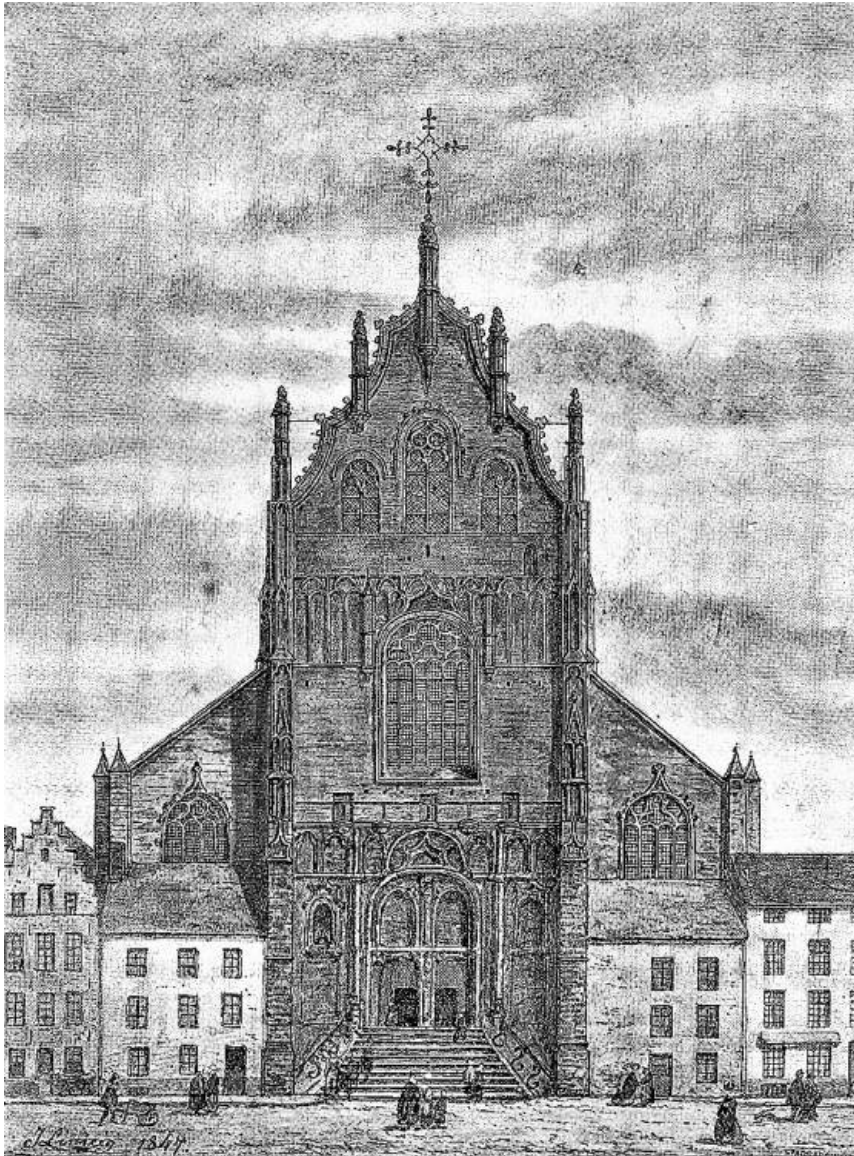
"Den 7. [mei 1814] sagmen wedrom L. V. Beelden op verscheijde hoeken der straeten herstellen, hetwelk alsnu dagelijks op de hoeken der straeten en pompen gecontinueert word."

(...).

[12 juni 1814] "Dagelijks wordt er nog voord gegaen met het herstellen van beelden zoo der H. Moeder gods als van andere Heijligen, opde hoeken der straeten pompen en elders, hetwelk door den iever der geburen bekostigt word, en waerover alsdan aldaer geviert en groote vreugden bedreven worden; men hoopt dat alle degene door de fransche boosheijd verwijdert zijn, wedrom opde gewoonlijke plaetsen zullen herstelt worden." ¹

Lieve lezer, vanaf dat de Franse revolutionairen hun biezen hadden gepakt, begonnen de Antwerpenaren hun Maria –en heiligenbeelden terug te plaatsen, die ze tijdens de bezetting in veilige bewaring hadden genomen. Ik wil hierbij opmerken dat "Het eerste O.-L.-Vrouwebeeld dat op zyne vorige plaats hersteld werd, was ditgene op

de Ossenmarkt, byna voor de woning van M. Van Hool, beeldhouwer. Er had te dezer gelegenheid eene groote feestviering plaets."¹

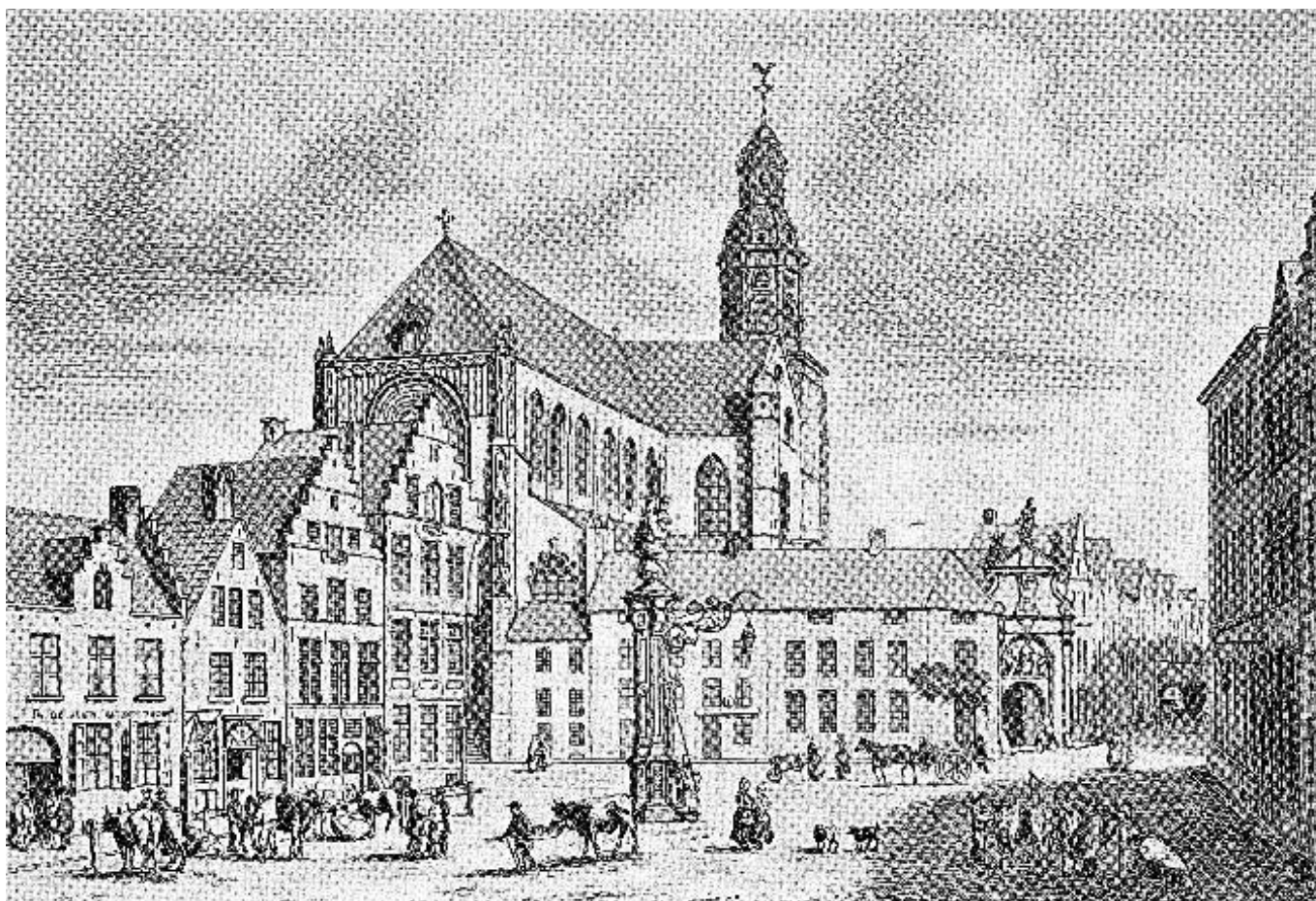
Nadat dus Jean-Baptist, begrijpelijk, eerst het Mariabeeld voor het huis van de burens had hersteld, ging hij aan de slag met de 6 beelden aan de voorgevel van de Sint-Pauluskerk. We zijn aan een moeilijke passage van dit artikel gekomen, waar ik moet herhalen dat er geen beelden aan de voorgevel van onze kerk staan. Het enige beeldje dat we daar in de buurt kunnen ontwaren, zij het vaag, stond tussen de twee grote poorten bovenaan de trappen en was waarschijnlijk een Dominicusbeeldje. Het is niet duidelijk te zien of hij zijn hondje bijhad, maar we gaan er van uit dat het zo was.

Dat leidt me ertoe dat die 6 beelden, hersteld en gerepareerd door Jean-Baptiste Van Hool, wiens werk voltooid was op 27 augustus 1814, zich bevonden en nog steeds bevinden boven de ingangspoort aan de Veemarkt en bestaan uit: Maria, Dominicus en Catharina van Siena onderaan en Maria, Paulus en Dominicus bovenaan. Dat is de enige plek waar we, in de buurt van de voorgevel, zes beelden vinden.

Elke snipper van Mia zet je aan het denken. Er zitten ongeveer 56 snippers gemiddeld in een map en 6 mappen in een doos. Een doos vertegenwoordigt grosso modo een jaartal. De Sint-Paulusparochie bestaat ongeveer 220 jaar. Ik ben nog wel even zoet.

Armand Storck

OP REIS IN VLAANDEREN MET PAULUS (1)

Paulus en Petrus zijn de grondleggers van het christendom en niet Jezus Christus. Waarbij Paulus nog een trapje hoger staat dan de eerste paus. Daarover is een ruime meerderheid van historici en theologen het eens. Maar die status vertaalt zich niet evenredig in het architecturale en parochiale landschap. Anders gezegd: er zijn in Vlaanderen relatief weinig kerken gewijd aan de bevlogen missionaris. Een echt populaire heilige was Paulus niet in onze kontreien. Een aantal van die kerken nemen we de komende maanden onder de loep.

Vlaanderen telt ruim 2.000 kerken waarvan het merendeel gelinkt is aan Maria, de moeder van Jezus. Dat zal niemand verbazen. Onze-Lieve-Vrouw was razend populair in alle katholieke landen en dat vertaalt zich in een overweldigende aanwezigheid in een lange stoet

Foto 1 Sint-Pauwels – auteur Rositta Van Havere, 2011 – Agentschap Onroerend Erfgoed

van kapelletjes, in een iets kortere lijst van bedevaartsoorden maar dus ook in tientallen kerken gewijd aan de Moeder Gods. Met een rijke variatie aan epitheta zoals O-L-V Hemelvaart (sic) (97), O-L-V Onbevlekt Ontvangen (29), O-L-V Altijddurende Bijstand (16), O-L-V Rozenkrans (8)...

Alles bij mekaar telden we 368 kerken gewijd aan Maria. Daarmee laat ze de verrassende nummer twee achter zich, de heilige Martinus (129). Hoeveel daarvan gewijd zijn aan Sint-Maarten uit Tongeren of aan Martinus uit Tours is niet duidelijk. Christus komt, alle variaties bij elkaar (Heilig Hart, Christus Koning, Heilig Kruis...) 'slechts' aan 114 stuks. Maar ook Sint-Jan-de Doper (62), Sint-Amandus (60), Sint-Lambertus (49) en zelfs de heilige Anna (24) gaan Paulus vooraf. Slechts 20 kerken in Vlaanderen en Brussel zijn uitsluitend gewijd aan onze heilige, een ontwijde Kortrijkse kerk niet inbegrepen.

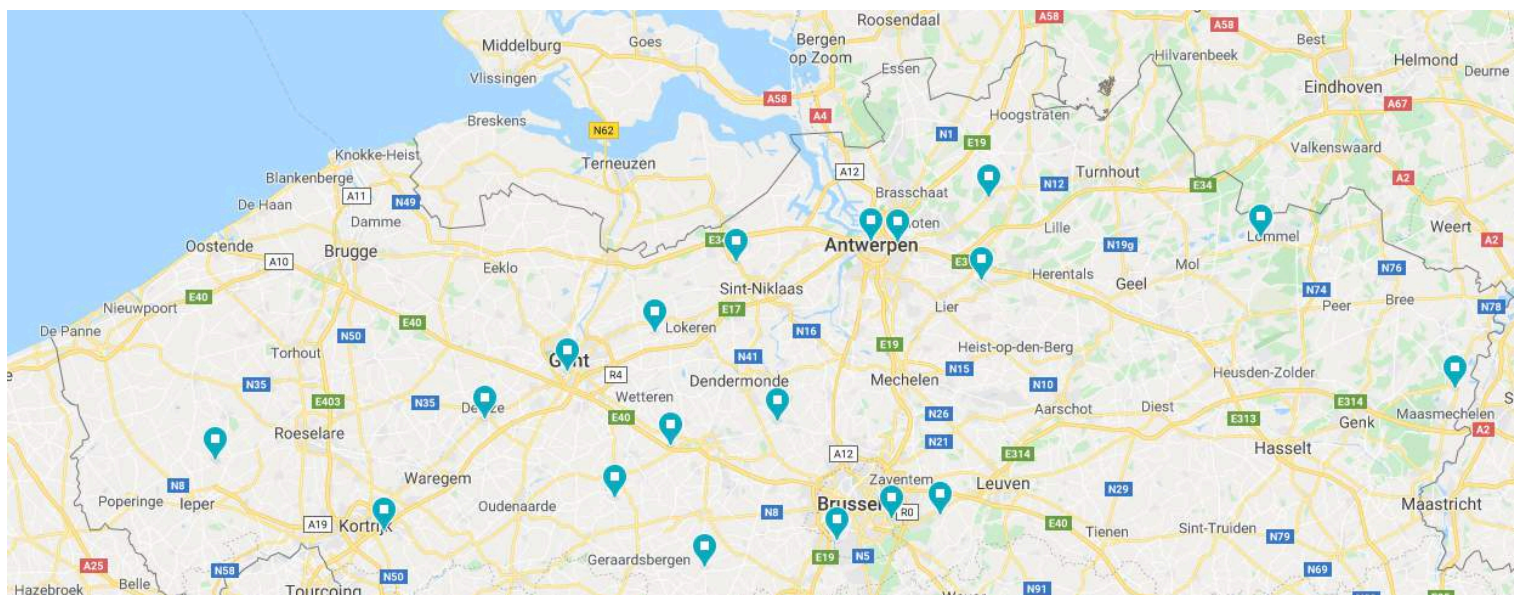
Daarmee belandt Paulus op een teleurstellende 14de plaats. Mits een iets milder oordeel en met de kerken gewijd aan Sint-Pieter én Sint-Paulus erbij, stijgt dat aantal met 24 tot 44. Voegen we daar nog de twee unieke combinaties Sint-Paulus en O-L-V-ter-Rozen in Aalst en O-L-V, Sint-Petrus en Sint-Paulus in Waasmunster aan toe, dan klimt onze heilige op tot een 9de plaats net achter Sint-Niklaas die waakt over 48 kerkgebouwen, maar wel voor de heilige Catherina (32).

Al gaat het maar om 19 kerken, de verscheidenheid is groot en varieert van Maasromaanse stijl (Vossem, foto 2), over Brabantse gotiek en classicisme (Opwijk), over neo-romaans (Oudenbos, Lokeren) tot modernistisch (Deurne, Antwerpen). Verschillende gebouwen kregen de status van beschermd monument, sommige hebben een beperkte architecturale waarde. Enkele situeren zich in een beschermd dorpsgezicht (Oudenbos, Vossem). Echt uniek is het gebouw in Sint-Gillis-Waas, waar parochie en kerk én dorp (Sint-Pauwels) allemaal de naam van onze heilige dragen (foto 1).

Voor de statistische volledigheid nog dit. Het bisdom Gent omarmde Paulus het vaakst met zes kerken aan hem gewijd, gevolgd door het bisdom Mechelen (5, inclusief Brussel) en Antwerpen (4). Het bisdom Hasselt telt er maar twee, het bisdom Brugge twee, exclusief de ontwijde in Kortrijk. Vier kerken dragen de titel van 'Sint-Paulus-Bekering, met name die van Ottergem (Erpe-Mere), Godveerdegem (Zottegem) en die van Langemark-Poelkapelle.

Guido Meeussen

Bronnen: onroerendergoed.be; kerkeninvlaanderen.be; wikipedia; kerknet.be; heiligen.net

EEN GREEP UIT ONZE POPULAIERSTE FACEBOOK-BERICHTEN

(van juni)

Geschuif in het hoofdaltaar

Tijdens de oorlog van 1914 – 1918 stond pastoor Van Bostraeten aan het roer van ons kerkschip (ik kon de koppeling 'roer' en 'schip' niet laten liggen, we zijn de kerk van het Schipperskwartier en moeten af en toe laten horen dat we iets van scheepvaart kennen).

Op de foto kunnen we zien dat we nog aan het begin van de Grote Oorlog zijn, want de gasverlichting van het hoogkoor was er nog (de gaslampen hingen links en rechts, iets boven het koorgestoelte). Pastoor Van Bostraeten probeerde om een aantal mannen uit het Schipperskwartier te behoeden voor verplichte arbeidsdienst in Duitsland en daarom werden die gaslampen gedurende de WOI vervangen door elektrische. Noem het

een essentiële activiteit, sinds kort weten we terug wat dat betekent. In het altaar, op de plaats van de Kruisafneming van Cels, hangt een doek met daarop de gekruisigde Christus. Het schild aan de rechterkant

toont ook een kruis: het is het schild van de Broederschap van het Heilig Kruis. We gaan er geraken met onze datering. De foto moet genomen zijn rond de eerste zondag van september 1914 of 1915, wanneer de Broederschap het altaar mocht versieren voor de feestdag van het Heilig Kruis.

Op de achterzijde van de foto, die zich in ons archief bevindt, staat dat het schilderij van Cels achteruit geschoven werd in het altaar, zodat het tijdelijke doek de plaats vooraan kon innemen. Zou het kunnen dat in de 17de en de 18de eeuw de schilderijen van Rubens (het Visioen van Dominicus) en Boeyermans (de Onthoofding van Paulus) op dezelfde manier af en toe gewisseld werden? Dan zou Rubens een halve meter

naar achter schuiven en Boeyermans de plaats voorin aannemen en omgekeerd.

Het is wel een leuke gedachte: laat de jezuiten maar trekken en sleuren tijdens de schilderijenwissel, de dominicanen deden het op hun gemak met een beetje geschuif in het hoofdaltaar.

André-Joseph Minguet en de Sint-Pauluskerk

In de 19de eeuw waren er niet veel kunstenaars die kerkinterieurs schilderden. Gelukkig was de Sint-Pauluskerk dikwijls hun onderwerp als ze zich aan een binnenzijde van een kerk waagden.

We hebben in de pandgang een vermoedelijke kopie van een werk van de Franse schilder Génisson en er zijn nog verschillende andere interieurs van Sint-Paulus uit het midden van die 19de eeuw te vinden.

Eén van die schilders was de Antwerpenaar André-Joseph Minguet (1818 – 1860), die rond 1850 een mooi beeld van ons hoogkoor op paneel zette. André-Joseph positioneerde zich naast het Maria-altaar en zat zo op een geschikte plek om de zuidkant van het koor met olieverf te vereeuwigen. Het doksaal was toen al wel afgebroken, maar de leeuwenpoorten waren er nog niet, zodat hij een onbeperkt zicht op het onderwerp had.

In de verte, aan het hoofdaltaar, wordt de mis opgedragen. De dienst wordt gevolgd door een paar groepjes mensen. Alleen de geknielde vrouw met paraplu/parasol ziet er niet arm uit, in tegenstelling tot met de andere vrouwen en hun kinderen. Op de bovenste rij van het koorgestoelte zit een dominicaan die in een boek kijkt. Hij lijkt het niet erg te vinden dat een vrouw en haar kind op de stoelen onder hem hebben plaatsgenomen. De dominicaan vooraan heeft zijn boek dichtgeklapt. Hij kijkt verlangend naar de deur die naar de kloosterhal leidt, maar lijkt te

beseffen dat de dominicanen er in 1850 al lang niet meer wonen.

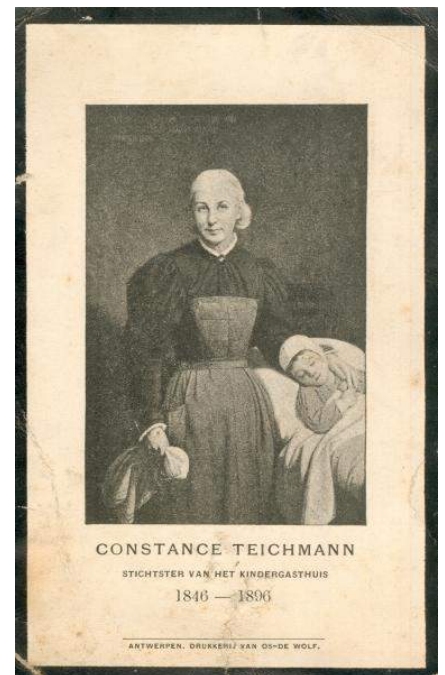
Goed gedaan van André-Joseph Minguet: hij heeft een mooi oogpunt gekozen en zijn perspectief biedt een apart beeld van ons hoogkoor in het midden van de 19de eeuw. Fotograaf Joseph Dupont maakte een portret van de schilder in 1860, het jaar van de dood van Minguet. Het portret bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam. Het schilderij berust in een privécollectie.

Cholera epidemie in Antwerpen

In mei 1866 werd Antwerpen andermaal geteisterd door een cholera-plaag. De besmetting werd erger dan die van 1832 of 1849. In Antwerpen overleden er uiteindelijk 2961 personen, waarvan 1248 in het schipperskwartier.

De ziekte brak uit op de 'Agnes', een migrantenschip uit Bremen met bestemming New York dat in Antwerpen kwam bijladen. Na ontschepping van de zieken trok de boot verder naar Kallo, waar de ziekte zich verder kon verspreiden. In het fort Liefkenshoek konden ze in quarantaine gaan.

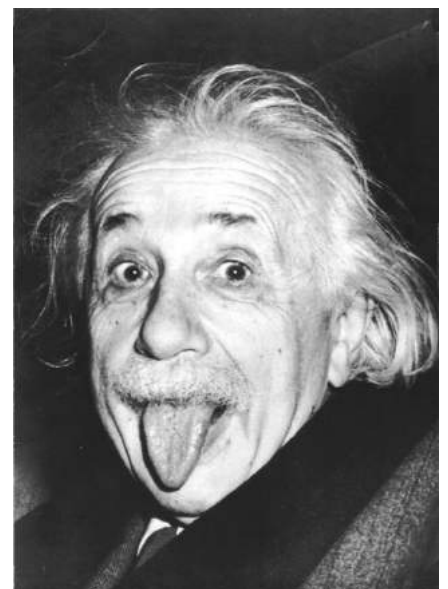
Constance Teichmann (1824 - 1896), dochter van de gouverneur en pater Brunson S.J. waren de eerste om te helpen. Mevrouw Betsy Belpaire, nichtje van Constance Teichman, stelde het kindergasthuis in de Meistraat ter beschikking voor de verzorging van de choleralijders. Constance werkte er dagelijks. Het leverde haar de bijnaam 'Engel van Antwerpen' op. 1866 werd ook het jaar waarin de sifon zijn opmars maakte. Zo kon men immers eenvoudig beletten dat dampen uit de ruïen binnendrongen in de woningen.

Biechten

Het verhaal van de vroegere stadgids Leo Vandembemt, geboren op de Veemarkt nr 7 (1939), levert een grappige Facebookbijdrage op.

Leo ging naar de kleuterklas van zuster Godelieve in de school van de Zusters Maricolen op de Minderbroederrui. In het eerste leerjaar stond zuster Ancilla voor de klas. De kinderen werden degelijk voorbereid op de eerste

communie. Om te oefenen ging zuster Ancilla naar de Sint-Pauluskerk, zette zich in een biechtstoel en leerde de kinderen biechten. De zuster leerde de kinderen alvast twee zonden aan als voorbeeld: stout geweest en tong uitgestoken. Zonden uit het zesde en negende gebod werden toen nog niet aangeleerd.

Zo, u bent weer helemaal mee. Wil u graag meer van deze leuke weetjes lezen en/of op de hoogte blijven van allerlei activiteiten in de Sint-Pauluskerk? Bezoek dan onze Facebook-pagina '**Sint-Pauluskerk Antwerpen**' of onze Instagram-

pagina '@**sintpauluskerkantwerpen**' en word onze vriend/volger! like us/volg ons! Dank u!

Uw FB/IG-ploeg (Armand Storck, Walter Geluyckens, Caroline De Wever)

PAROCHIALE COÖRDINATIEKALENDER

juli

- Wo 1 14.00u Overleg MKA, TOPA, Zanzibar.
- Zo 5 10.30u Veertiende zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Muzikale omlijsting door Bart Rodyns en Wilfried Van den Brande.
- Zo 12 10.30u Vijftiende zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Solistenmis met Jan Van Elsacker (tenor)
- Zo 19 10.30u Zestiende zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Orgelmis met Bart Rodyns.
- Zo 26 10.30u Zeventiende zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Solistenmis met Wim Brabants (traverso)
- Di 28 10.00u Redactievergadering.
1571-2021.

augustus

- Za 1 11.00u Huwelijk Uldrig Peelaers & Eva Cuyckens.
- Zo 2 10.30u Achtiende zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Muzikale omlijsting door Bart Rodyns en Wilfried Van den Brande.
- Za 8 Huwelijk Abi Mpungu &
- Zo 9 10.30u Negentiende zondag door het jaar
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Solistenmis met Hendrickje Van Kerkhove (sopraan).
- Za 15 10.30u Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Muzikale omlijsting met Elise Gäbele (sopraan) en Denzil Delaere (tenor).
- Zo 16 10.30u Twintigste zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Orgelmis met Bart Rodyns.
- Zo 23 10.30u Eenentwintigste zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Solistenmis met Ortwin Lowyck (viool).
- Zo 30 10.30u Tweeëntwintigste zondag door het jaar.
Voorganger E.H. Bart Paepen.
Solistenmis met Esther Verheye (mezzo sopraan).

EUCARISTIEVIERING SINT-PAULUSKERK

zondag 10.30 u

PASTOOR BART PAEPEN

Onthaal, pastoraal gesprek, doop, huwelijk, uitvaart
secretariaat@sint-paulusparochie.be

PAROCHIESECRETARIAAT

secretariaat@sint-paulusparochie.be
03 231 33 21

KERKFABRIEK SINT-PAULUS

- Voorzitter Paul Bistiaux
03 231 31 48 of 0475 75 51 71 | kerkfabrieksintpaulus@skynet.be
- Directeur (Collectiebeheer en afspraken voor kerkgebouw, leveringen, technische ondersteuning) Caroline De Wever
0479 34 41 26 | carolinedewever@hotmail.com

CONCERTEN EN EVENEMENTEN

- Leo Van achter
0473 97 83 36 | leo.vanachter@skynet.be
- Wilfried Van den Brande: intendant
0477 57 25 31 | muziekinsintpaulus.be
- Bart Rodyns: organist - titularis
0475 90 51 99 | bartrodyns@hotmail.com

TOERISME EN RONDLEIDING

Sint-Paulusvrienden:

- sintpaulusvrienden@proximus.be
- Walter Geluyckens: 0494 44 82 53
- Leo Vereecken: 0486 57 52 35
- Joris Reymer: 0475 33 80 03

REDACTIE **p**aulus

- redactiespk@outlook.com
- Redactie: Caroline De Wever, Armand Storck, Walter Geluyckens, Guido Meussen, Leo Van achter, Erwin Vandecauter.
- Beeldmateriaal: Armand Storck, Wikipedia, Felixarchief, Walter Geluyckens, Caroline De Wever, Onroerend Erfgoed, Erwin Vandecauter.
- Ontwerp: Erwin Vandecauter

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van het artikel.

Sint-
Pauluskerk

Sint-Paulusstraat 22
2000 Antwerpen
tel. 03 231 33 21
www.sint-paulusparochie.be